

PERSPEKTIVA QONUNLARI VA ULARNING TASVIRIY SAN'ATDAGI AHAMIYATI

Eshpulatova Nargiza Nosir qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti San'atshunoslik kafedrası 2- kurs talabasi
nargezaeshpulatov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13913113>

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'atda perspektiva qonunlari va ularning ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Perspektiva san'at asarida chuqurlik va makon hissini yaratishning muhim usuli bo'lib, uning tamoyillari to'g'ri qo'llanilganda tasvirga realizm va jonlilik bag'ishlaydi. Ushbu maqola perspektiva qonunlarining tarixi, rivojlanishi va san'atda qo'llanilishining nazariy hamda amaliy jihatlarini o'rganadi.

Kalit so'zlar: perspektiva, tasviriy san'at, chuqurlik, realizm, makon

Аннотация: В статье рассматриваются законы перспективы в изобразительном искусстве и их значение. Перспектива является важным способом создания чувства глубины и пространства в произведении искусства, и её принципы при правильном применении придают изображению реализм и живость. В статье исследуется история, развитие и теоретические, а также практические аспекты применения законов перспективы в искусстве.

Ключевые слова: перспектива, изобразительное искусство, глубина, реализм, пространство

Abstract: This article discusses the laws of perspective in visual arts and their significance. Perspective is a crucial technique for creating a sense of depth and space in artwork, and when applied correctly, it adds realism and vitality to the image. The article explores the history, development, and both theoretical and practical aspects of applying the laws of perspective in art.

Keywords: perspective, visual arts, depth, realism, space

KIRISH

Perspektiva – bu tasviriy san'atning asosiy tamoyillaridan biri bo'lib, u tasvirda makon va chuqurlik hissini yaratishga yordam beradi. Bu qonunlar birinchi marta qadimgi davrlarda shakllangan bo'lsa-da, Renessans davrida ular yangi bosqichga ko'tarildi va san'atda yangi imkoniyatlar yaratdi. Ushbu maqolada perspektiva qonunlarining tarixiy rivojlanishi, ularning amaliy qo'llanilishi va zamonaviy san'atdagi ahamiyati haqida so'z yuritiladi.

Asosiy qism: Perspektiva tasviriy san'atning muhim tamoyillaridan biri bo'lib, u makon va chuqurlik hissini yaratish orqali asarga jonlilik va realizm bag'ishlaydi. Ushbu qismda perspektiva qonunlarining rivojlanishi, ularning tasviriy san'atdagi ahamiyati, va turli usullari keng yoritiladi. Shuningdek, san'at asarida chuqurlik yaratish tamoyillari va texnikalari batafsil tahlil qilinadi.

1. Perspektiva Qonunlarining Tarixi va Rivojlanishi

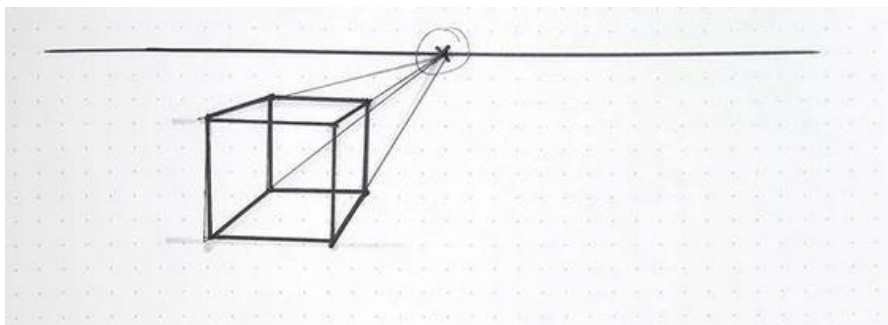
Perspektiva tushunchasi qadimgi davrlarda paydo bo'lgan bo'lsa-da, uning ilmiy asoslari va tamoyillari Renessans davrida rivojlanishga erishdi. Qadimgi Yunon va Rim san'atida ilk makon tasvirlari kuzatilgan, lekin ular ilmiy qonunlar asosida emas, balki instinktiv ravishda yaratilgan edi. Renessans davrida Leonardo da Vinchi, Filippo Brunelleschi va boshqa rassom va me'morlar tomonidan geometrik asoslarda perspektiva qonunlari ishlab chiqildi. Aynan shu

davrda bir nuqtali va ikki nuqtali perspektiva texnikalari shakllandi, bu esa tasvirda ob'ektlarni aniqroq va chuqurroq tasvirlash imkonini berdi.

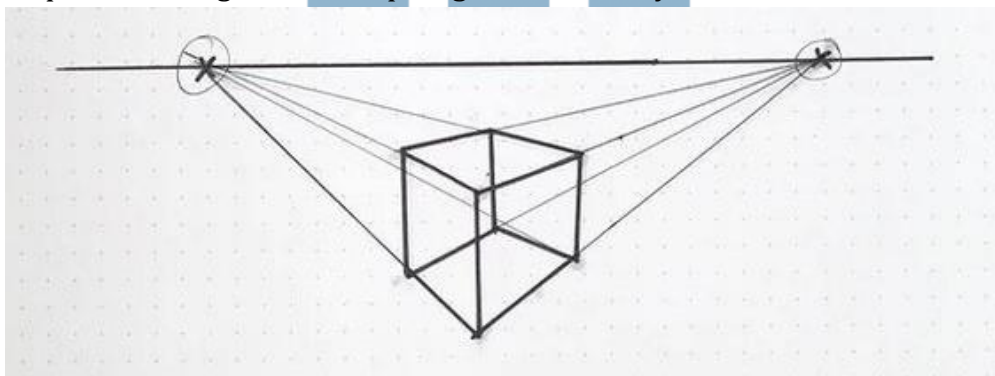
2. Tasviriy San'atdagi Perspektiva Qonunlari

Perspektiva qonunlari san'atda asosiy uch xil usul orqali qo'llaniladi: bir nuqtali, ikki nuqtali va uch nuqtali perspektiva. Bu usullar ob'ektlarning tasvirda joylashuvini, ulardagi o'lchamlarning qisqarishini va makon chuqurligini to'g'ri aks ettirish uchun ishlatiladi.

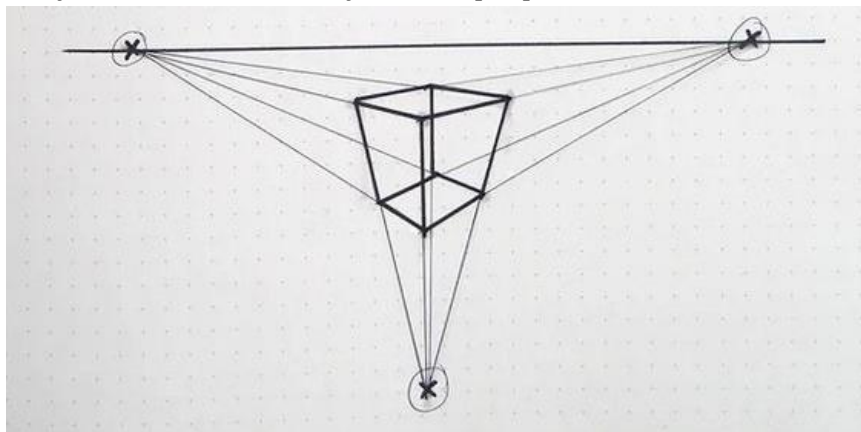
- **Bir nuqtali perspektiva** – bu usulda barcha parallel chiziqlar bitta yo'nalishda to'g'ri bo'lib, ular ko'rinish nuqtasiga qarab torayadi. Bu usul yopiq makon, xonalar va yo'laklarni tasvirlashda qo'llaniladi.

- **Ikki nuqtali perspektiva** – ikkita yo'nalishdagi parallel chiziqlar ikkita ko'rinish nuqtasiga qarab torayadi. Bu usul ochiq makonlar va ko'chalarni tasvirlashda qo'llaniladi, chunki u chuqurlik va kenglikni bir vaqtning o'zida ifodalaydi.

- **Uch nuqtali perspektiva** – uchta ko'rinish nuqtasi bilan ishlatiladigan bu usul, odatda, balandlikdan yoki pastdan ko'rilgan ob'ektlarni tasvirlash uchun qo'llaniladi. Bu usul yordamida binolar yoki katta konstruksiyalar aniqroq va realistik ko'rinishda bo'ladi.

3. Perspektiva Qonunlarining Amaliy Ahmiyati

San'atda perspektiva qonunlarining to'g'ri qo'llanishi tasvirning realizmini oshiradi va ob'ektlarning makondagi o'zaro joylashuvini aniq ifodalaydi. Bu qonunlar makon chuqurligini

yaratishga xizmat qiladi, bu esa tasvirni tomoshabin uchun jonli va tabiiy his qilish imkonini beradi.

4. Perspektivaning Zamonaviy San'atdagi Qo'llanilishi

Zamonaviy san'atda perspektiva tamoyillari nafaqat an'anaviy rasm chizish uchun, balki raqamli san'at, 3D modellashtirish, virtual haqiqat (VR), va animatsiya yaratishda ham keng qo'llaniladi. Kompyuter grafikasi va raqamli texnologiyalar yordamida tasvirda chuqurlik va makonni yaratish juda sodda bo'lib qolgan.

5. Perspektiva va Tasviriy San'atda Kompozitsiya

Perspektiva qonunlarining kompozitsiya yaratishda tutgan o'rni katta. To'g'ri qo'llanilgan perspektiva asardagi asosiy ob'ektlarni diqqat markaziga joylashtirish va makon chuqurligini oshirish imkonini beradi.

Xulosa

Tasviriy san'atda perspektiva qonunlarining o'rganilishi va qo'llanilishi rassom uchun zaruriy tamoyildir. U tasvirda makon va chuqurlik hissini yaratishga yordam beradi, ob'ektlarning realistik tasvirlanishini ta'minlaydi va san'at asariga hayot bag'ishlaydi. Perspektiva qonunlarini yaxshi tushunish va ularni amaliyotda qo'llash san'atda yuqori natijalarga erishish uchun muhim hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida yangi ijodiy imkoniyatlar yaratilgan bo'lsa-da, an'anaviy qonunlarni bilish hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda.

References:

1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlikhar bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O„zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag„shlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Halq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, № 11
2. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil
3. B.Boymetov "Qalamtasvir" Pedagogika institutlari va universitet lari talabalari uchun o'quv qo'llanma. Toshkent, "Iqtisod-Moliya"-2010.
4. Alisher o'g, S. N. Z. (2024). O 'ZBEK XALQ NAQQOSHCHILIGIDA NAMOYON KOMPOZITSIYASINI TURLI USLUBLARDA BAJARISH ORQALI O'QUVCHILARDA BADIY-ESTETIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDAGI TUTGAN O 'RNI. *World scientific research journal*, 24(1), 181-184.
5. Khalilov, L. (2024). AKVARELDA BILAN ISHLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUV. *Наука и технология в современном мире*, 3(6), 60-62.
6. Alisher o'g, S. N. Z. (2024). O 'ZBEK XALQ NAQQOSHCHILIGIDA NAMOYON KOMPOZITSIYASINI TURLI USLUBLARDA BAJARISH ORQALI O'QUVCHILARDA BADIY-ESTETIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDAGI TUTGAN O 'RNI. *World scientific research journal*, 24(1), 181-184.